

PALLAS

A Szeretet művésze

Korda R.T. Kiadása. Bpest.

P. PÁL:

A
SZERETET MŰVÉSZE

BUDAPEST, 1936.
KORDA R. T. KIADÁSA.

Nihil obstat. Dr. Julius Czapik cens. dioec.
Nr. 3038|1936. Imprimatur. Strigoni, die
23. Septembris 1936. dr. Julius Machovich
vicarius generalis.

I.

— No, anyjuk, tálalhatod már a levest!
— szólt be a konyhaajtón Brassai bácsi, az öreg iskolaszolga, aztán kezébe vette a nagy csengőt, s hatalmasan megrázta a folyosó végén.

A jólismert hang, — mely annyi növendék számára jelentett sokszor megkönnyebbülést, — végigzengett az épületen. Utána éppen olyan nagy lett a csend, mint azelőtt volt. Ám mindössze pár percig tartott. Nem-sokára kitérültek az ajtók, s a polgárista leánykák zsibongása megtöltötte a hosszú folyosót. Egyik osztály a másik után tódult ki a kapun a friss februárvégi levegőre. A gyermekek önkéntelenül is mélyet lélekzetek odakinn és derűsen fordították arcukat a ragyogó napsütés felé.

— Itt lesz a tavasz rövidesen! — állapította meg Bertóthy Anikó, a negyedik osztály egyik kiváló növendéke, s mosolygós arccal indult hazafelé barátnőjével, az állomásfőnökek Jutkájával.

Nap-nap után együtt rótták ezt az utat ők ketten, az osztály legmesszebb lakó növen-

dékei. Az állomást valamikor jó messze tették a városkától, mely aztán — egészen természetesen, — ez irányban kezdett terjeszkedni, s a Vasút-utca lassan egészen kiépült. Sőt már a töltésen túl is voltak szép, újonnan épült villák; ezek között vitte Anikót útja mindennap hazafelé az Anna-majorba, mely még az állomástól is jó félórányira volt.

— Tudod-e, micsoda terveim vannak? — szólalt meg Jutka, alighogy elhagyták a Főteret.

— Hadd halljuk! — válaszolta a megszólított.

— Hát . . . meg akarom kérni apukáékat, hogy adjanak jövőre tanítónőképzőbe. Úgy szeretek tanulni! . . . És oly sok jót tehet egy tanítónő! Valóságos őrangyal lehet a falujában . . . Tudod mit? Kérd meg te is, hogy képzőt végezhess, akkor együtt mehetnénk intézetbe . . . Milyen jó lenne!

Anikó elmosolyodott. Okosság, belátás, csendes lemondás volt ebben a szelíd mosolyban.

— Tanulnék én szívesen tovább, — felelte aztán nyugodtan, — de mégse kérném jó szüleimet arra soha, hogy intézetbe adjanak és taníttassanak. Nagy költség ez, — s én tudom jól, mennyi a gondja, küszködése így is apukának, hogy mindent előteremtsen számunkra . . . A földbirtokos embernek

nehéz manapság a sora! . . . Meg aztán jussom sincs ahhoz, hogy jó szüleim ilyen anyagi áldozatot hozzanak érettem, — tette hozzá halkán, de határozottan.

— Mert nem vagy édes gyermekük? Ezt akartad mondani! Úgy-e?

— Ezt.

— No, hát csak próbálnál illet a néni meg a bácsi előtt mondani!

— Nem is mondanék, — válaszolta Anikó meleg hangon, s ismét elmosolyodott. — Anyuka magához ölelne s ezt mondaná: Már hogy ez nem az én kislányom?!

— A bácsi meg összehúzná a szemöldökét s rád dörögne tréfás haraggal:

— Ezer mennydörgős mennykő! Ha még egyszer illet mersz mondani, úgy megtáncoltatom a pipaszárat a hátadon, hogy no!! — Szinte látom azt a műharagos arcát, — nevetett Jutka.

— Hiszen drága, édes szüleim ők nekem . . . Tudom, hogy nap-nap mellett hálát kell adnom a jó Istennek, amiért nekem adta őket . . .

— No látod! Hát csak kérd meg szépen, hogy engedjék, hogy együtt mehessünk jövőre a képzőbe.

— Nézd Jutka, — fordult most komolyan Anikó barátnőjéhez, — gondolkoztál már egyszer azon, hogy kiket kell inkább taníttatni: a fiúkat-e, vagy a lányokat?

Jutka kissé elgondolkozott.

— No, hát természetes, hogy a fiúkat. Igazán furcsa lenne, ha azok nem tudnák megkeresni a kenyerüket!

— Gondolj csak arra, nálunk négy darab van belőlük!! Bandi ez idén leteszi az érettségit. Ha annyi pénze nincs apukáéknak, hogy mind a kettőnket kiadjanak a házból, ugy-e még akkor is Bandié lenne az elsőség, ha én nemcsak nevelt leányuk lennék? Igaz, hogy Marci még csak ötödikes, de oly éles az esze, hogy őt is érdemes lesz majd egyetemre adni. S ott vannak még az ikrek: a Dini meg a Dani . . . Most már megérted, ugy-e, ha azt mondom, hogy én nem ábrándozhatom költséges továbbtanulásról?

— Hát hiszen belátom . . . be . . . — válaszolta Jutka kedvetlenül s kissé fanyar arccal.

— No, de ha nem is megyünk együtt intézetbe, — sose búsulj az én sorsomon! — folytatta derülten Anikó, kinek már kiskorától kezdve bámulatos tehetsége volt a kedvetlenségek, rossz hangulatok eloszlatására. — Nekem is van ám tervem a jövőre: én művész leszek!

Jutka rábámult.

— Elment az eszed?

— Dehogy ment el! — felelte Anikó. — Művésznek készülök!

Az elképedt Jutka nem vette észre a barát-

nője szemében, mosolyában bujkáló huncutságot.

— Ugyan ne ostobáskodj! Azt hiszed, hogy akinek a rajzait a tanár úr megdicséri néhányszor, abból már művész lesz?

— Pedig én művész leszek! — felelte Anikó még huncutabbul.

Jutka lelkét megpiszkálta az irigység csúf ördöge, — s hirtelen kitört belőle a vetélytársnő. Az ő bizonyítványa ugyanis mindössze annyiban tért el az Anikóétól, hogy volt benne egy kettős: éppen a rajzból. Ingerülten, szinte gúnyosan folytatta:

— Azt hiszed, hogy akkora a tehetséged, hogy művész lesz belőled?! Micsoda önhit-ség! No, kérlek, el ne felejts meghívni az első kéпкиállításondra!

Anikó észrevette, hogy barátnőjénél hibás váltoállítás történt: hogy a szeretetlenség vágányára tévedt. Nem folytatta hát a huncutkodást, hanem szelíden így felelt:

— Nem mondtam én egy szóval se, hogy festőművészek készülök.

Jutka épp oly hirtelen csendesedett le, amilyen hirtelen az imént felindult. Megállt és szinte restelkedve kérdezte:

— Hát?

— A szeretet művésze akarok lenni! — válaszolta Anikó halk, zengő hangon.

Jutka csodálkozva nézett reá. Megszégye-

nülést érzett. Szinte zavarban volt, amikor feltette a kérdést:

— Hogy jutottál erre a gondolatra?

— Elmondjam? — kérdezte Anikó olyan kedvesen s közvetlenül, mintha beszélgetésük kellemes folyását semmi sem zavarta volna meg.

— Hát emlékszel ugy-e, hogy ősszel ideadtad kölcsön a pengős kiadású újszövetségi Szentírásodat. Egyszer, — amint lapozgattam, — azt találtam mondani, hogy: de jó lenne, ha nekem is megvolna! Dini meg Dani olyan aranyos kis öcskösök, hogy össze-súgtak, — s elhatározták, hogy megveszik karácsonyi ajándékul. Persze a kivitel nem volt olyan egyszerű, mint az elhatározás! Egy pengő szörnyű nagy pénz két olyan második gimnázista diáknak, kiknek minden vagyonát az a 4—4 fillér képezi, amit reggelenkint tízórai zsemlére kapnak. Ám ők bebizonyították, hogy örömet szerezni akaró szívük nagyobb úr a gyomruknál: lebőjtölték az árát, — s a karácsonyfa alatt ott feküdt ajándékuk; melyre vágytam: a Szentírás. Igazán meghatottan vettem kezembe, Anyuka pedig így szólt:

— Imádságos lélekkel nyisd ki először, kislányom, — s tekintsd úgy, hogy amit itt a karácsonyfa alatt legelőször olvasol belőle, azt a kis Jézus útmutatásul, irányításul üzeni

neked egész életedre. No lássuk, hogy szól számodra a karácsonyi üzenet?

Áhítattal nyitottam ki a könyvet, — a szemem e sorokra esett: *„Szóljak bár az emberek vagy az angyalok nyelvén, ha szeretetem nincs, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy a pengő cimbalom . . .“*

— Egyik leggyönyörűbb fejezetre akadtál! — kiáltott fel Anyuka. Olvasd csak végig Szent Pál tanítását a szeretetről!

És én végigolvastam hangosan a 13. fejezetet Szent Pálnak a korintusiakhoz írott első leveléből egészen addig, hogy: *„Most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, ez a három; de ezek között legnagyobb a szeretet.“*

Mikor elhallgattam, Anyuka magához ölelt, megcsókolt és halkán így szólt:

— Ime, itt az egész életedre szóló üzenet; iparkodj a szeretet művészévé lenni, kislányom!

Anikó elhallgatott; de pár pillanat múlva már ismét a szokott derűs hangon fordult barátnőjéhez:

— Hát ezért akarok én a szeretet művészévé lenni. Most már legalább te is tudod, hogy mik a jövőre vonatkozó terveim!

A Vasút-utca végére értek éppen.

— Isten veled, Jutkám! Jó étvágyat! — Megtanuld ám holnapra a történelmet, mert bizonyosan felelsz!

— Viszontlátásra!

S Jutka befordult az állomásépület felé, Anikó pedig sietett tovább, hogy átjusson a töltésen, mielőtt még leeresztenék a sorompót a déli gyorsvonat előtt.

Rövidesen kinn is volt már a villák között, hol alig-alig járt ember. Csak egy idős hölgy haladt jóval előtte a túlsó járdán. Egyszer csak megcsúszott a síkos havon, — s a járda szélére lapátolt hókupacra zuhant.

— No, szeretet művésze, rajta! — gondolta Anikó hirtelen, — s már futott is, hogy a szerencsétlenül járt segítségére legyen.

Mire odaért, az idegen hölgy már felült, — de sápadt arcán fájdalom tükröződött; nagyon megüthette magát.

— Tessék belém fogódzni, hadd segítsék! — szólt a leányka részvétellel.

Az öreg hölgy láthatóan megörült a váratlan segítségnek.

— Köszönöm, gyermekem . . . hát próbáljunk felállni. Ámbár, úgy látszik, nehezen fog menni . . . Amint megmozdult, felszisszent.

— Alighanem kificamodott a bokám. No mindegy, — akárhogy fáj, a következő kapuig csak eljutunk.

— Kamilla néniékhez tetszik menni? — derült fel Anikó arca. — Oh, csak tessék egészen rám támaszkodni, — hogyne jutnánk el!

Az idegen hölgy csakugyan rátámaszkodott a leányka vállára, s a fájdalomtól összeszorított ajakkal, de egyetlen hang vagy éppen jajszó nélkül bicegett tova. Ha külsején nem is látszott volna, hogy előkelő valaki, — ez a viselkedés rögtön elárulta volna.

Anikó becsengetett a nyugalmazott ezredeséknél, kik a következő villában laktak, s hol ő is megfordult egyszer-kétszer. Bertóthyék ismeretségben voltak a városka úri családjaival; s ha arra nem is érték rá, hogy úgynevezett „társadalmi élet“-et éljenek, hiszen a gazdaság tömérdek munkát adott, — a téli hónapokban meg-meglátogatták az ismerősöket, akik viszont nyáron rándultak ki szívesen az Anna-majorba, jó levegőt szívni, s igazi magyar vendégszeretetet élvezni.

Amint Róza, a szobaleány kinyitotta a kaput, ijedten nézett a hölgy sápadt arcába.

— Mi történt a méltóságos bárónéval?!

A feleletet Anikó adta meg.

— Megcsúszott itt a havon s elesett. Hozzon csak hamar egy nádkarosszéket onnan a verandáról, Róza; abban könnyen bevisszük ketten!

S mire Kamilla néni ijedten jött volna szerencsétlenül járt vendége, az özvegy báróné elé, az ügyes leányka Róza segítségével már be is vitte a házba.

— Ne tessék megijedni, nem lesz semmi baj! — biztatta a rémüldöző Kamilla nénit.

Majd Róza hoz hideg vizet, s borogatást tesz a fájós lábra. Én meg hazamenet beszólok a doktor bácsihoz, hogy jöjjön át azonnal. Jó lesz?

— Jó lesz, — köszönöm szépen, kedves gyermekem! — felelte a báróné, aki Kamilla néninek fiatalkori barátnője s most szállóvendége volt.

— Kezüket csókolom és javulást kívánok! — köszönt el a leányka illedelmesen.

Végre megjött a rémült Kamilla néni szava is, és Anikó után kiáltott:

— Csókoltatom édesanyádat!

Anikó lába alatt ropogott a keményre fagyott hó, mikor sietve haladt az Anna-major felé. Éles szél csípte hidegre arcát. S szürke, ólmos felhők közeledtek feléje a szél szárnyán, újabb havazást, hózivartart jelentve. De Anikó mindebből nem érzett, nem vett észre semmit. Ő most befelé nézett a szívébe csillogó szemmel. S ott napsugaras, virágdíszes, boldogságtól ragyogó volt minden s mint trillázó madárcsicsergés hangzott szívének örvendő dobogása:

— Nincs nagyobb boldogság, mint jót tenni! Igen, igen, a szeretet művésze leszek!

II.

Az ikrekkel ma alig lehetett bírni az asztalnál. Úgy sütött a nap, mintha megjött volna már a tavasz.

— A hóvirág már egészen bizonyosan kibujt a kiserdő szélén! Tessék megengedni, hogy mindjárt ebéd után kimehessünk megnézni!

— És a tanulással mi lesz?

— Hamar hazajövünk . . . négy órára már itthon leszünk. Anikó majd segít megcsinálni a számtan feladatot, így nem kell hozzá sok idő, — nyugtatta meg aggodalmaskodó édesanyját Dani.

— Ugy-e, hogy segítesz? — fordult nénjéhez Dini.

Anikó arcán egy kis ellenkezés szaladt át. Más terve volt délutánra, de mielőtt valaki is észrevette volna, egy gondolat már elhesegette az ellenkezést és mosolyogva válaszolt:

— Segítek, segítek, — felelte. — De csak egy feltétel alatt: ha enyém lesz a hóvirág, amit találtok.

— Jó, neked hozzuk. Ugy-e, hogy mehetünk, Anyuka?

Olyan szépen tudtak könyörögni az ikrek, hogy még sokkal keményebb szívű mama se tudott volna ellentállni nekik. Megkapták az engedélyt, — s alig várták az asztalbontást. Aztán hajrá! Diadallal indultak az első tavaszi kirándulásra.

És csakugyan nem jöttek haza üres kézzel: boldogan nyujtották át Anikónak a hóvirágot, amit találtak.

Az első virág, a tél után, harmatos, hófehér szépség. Anikó gyönyörködve szorította arcához a virágcsokrot. Kis művészelke különös élvezettel tudott örülni minden szépségnek és rejtett szépségeket is meglátott bennük. Beszéltek hozzá. Olvasott belőlük.

— Nincs folt rajtuk — gyönyörködött a kis hóvirágokban — tiszta hófehérek, mint a büntől ment lélek! Azért olyan szépek! S a tél fagya közt is kinyílottak, virágot adtak! Így kell szeretni is. Ha nehéz is, adni kell, ha hidegek is hozzánk, azoknak is adni kell a szeretet virágait!

Mint halvány pír szökött arcára lelkének meleg jósága s már vezette is a szeretet útján gondolatait, s lemondásra biztatta:

— Ugy-e, anyukám, beadhatom holnap, iskolába menet, Kamilla néniékhez? — kérdezte a leányka, miközben örömmel rendezgette csinos bokrétává a virágot. — Bizonyosan örül neki az a szegény néni, aki ma délelőtt elesett az úton. Legalább megtudom azt is, mit mondott a doktor bácsi.

— Tudod kislányom, hogy mindahhoz mindig szívesen adom beleegyezésemet, ami figyelem, gyöngédség mások iránt, — felelte Bertóthy né.

Így hát Anikó másnap reggel becsengett az ezredesék kapuján. A szobaleány, — aki kaput jött nyitni, — elmondta, hogy az

orvos tegnap nagyon hamar megérkezett s a kificamodott bokát helyrerántotta.

— A méltóságos bárónő még csak anynyit se szólt, hogy: Jaj! Pedig igen fájhatott neki! Az éjjel alig aludt. Azt mondta a doktor úr, hogy bizony jó ideig eltarthat, amíg rendbe jön, — de nem lesz semmi baj!

— Hála Istennek! Mondja meg, kérem, a bárónénak, hogy igen örültem a jó hírnek, s hogy mielőbbi teljes gyógyulást kívánok neki. Aztán adja oda kérem ezt a kis hóvirágot. Az öcséim szedték a kiserdő szélén.

A báróné igazán megörült a kedves figyelemnek. Maga mellé tétette a virágot egy pohárba, hogy állandóan lássa.

Elgondolkozott. Mily csekélység ez a kis hóvirág, s mégis mily nagy dologra képes a szeretet kezében: felmelegíti az emberi szívet! Tiszta, egyszerű, szerény, finom kis virágok, mint az, aki küldte.

— Ki az a kedves leányka, aki tegnap oly készségesen besegített, s aki most is érdeklődik hogylétem felől? — fordult a ház úrnőjéhez.

— Bertóthy Anikó; egy nagyon kedves földbirtokos-család leánykája, — azaz hogy csak fogadott gyermeke, — felelte Kamilla néni.

— Fogadott gyermek? Hát kik a szülei?

— Isten tudja! Egyszer elmesélte nekem

Bertóthyiné, hogy hogyan került hozzájuk. Valóságos regény!

— No, ez igazán érdekel!

— Évekkel ezelőtt, — még csak a két nagyobb fiacskájuk volt meg akkor, — egyszer egy Pest felől jövő autó állt meg náluk az Anna-majorban. Az félóránnyira van még ide, a városhoz. A soffőr segítséget kért. — Észrevette ugyanis, hogy utasa, — egy beteg kinézésű hölgy, ki egy félesztendő kis gyermekkel utazott, — rosszul van: elvesztette az eszméletét. Amilyen derék és jószágos emberek Bertóthyék, persze azonnal segítségére siettek az eszméletlennek, — de nem tudták magához téríteni. Bertóthy tehát beküldte az autót az orvosért, — de mire kiért, az ismeretlen nő már halott volt. Az orvos szerint valószínűleg szívbaj ölte meg a ropant gyenge s úgylátszik nagy izgalmon átment teremtet. A későbbi boncolás se tudott egyebet megállapítani.

— No és nem tudták meg legalább a nevét?

— Semmiféle irat nem volt nála. A soffőr is csak annyit tudott, hogy az asszonykát ide kellett hoznia Kéky grófhhoz. Magános, különöc öreg ember volt ez a gróf, aki nyaranta töltött itt néha pár hetet a kis kastélyban. Tudod, a mostani szanatórium ez az egykori grófi kastély.

— Nos hát ehhez az öreg grófhhoz készült

a szegény asszonyka. Bertóthy besietett a városba, hogy a grófot értesítse a történetekről, — azonban nem találta ott. Azt a felvilágosítást nyerte, hogy két héttel azelőtt eladta a kis kastélyt, s Párizsba költözött. Táviratozott tehát a megadott címre, — de visszajött az értesítés azzal, hogy: a címzett ismeretlen. Mit tehettek hát a jó emberek? A halottat szépen eltemették, — a kislányt meg gondjaikba vették. Úgy sejtik, hogy előkelő szülők gyermeke lehet, mert az asszonyka fehérneműjébe kilencágú korona volt hímezve a B. A. monogramm fölé. No lám! — mondotta akkor Bertóthy e betűkre célozva, — tudta az őrangyalod, hogy hová hozzon, szegény kis bogárka: Bertóthyékhoz az Annamajorba, — akiknek kislányuk még úgy sincs! Így hát, — ha nem keres senki, — most már Bertóthy Anikó lesz a neved, és a miénk leszell!

És a jó Isten busásan megjutalmazta a derék embereket azért, hogy olyan szeretettel befogadták a kis idegent. Azóta a kis leányka gyönyörűsége a háznak, s most már nagy segítsége is nevelőanyjának a nehéz falusi háztartás vezetésében. Azt hiszem, Bertóthyéknak még sohasem volt okuk arra, hogy megbánják jóságukat. Nagy igazság az, hogy Istent nem lehet felülmúlni a nagylelkűségben!

III.

Gyönyörűen kitavaszkodott. A fűzfák már zöldültek a patak partján, az udvaron csipogtak a sárgapelyhes kis csibék, — Anikó előtt pedig ibolya illatozott a pohárban. A leánya a nyitott ablaknál ült s élvezettel festegette egyik húsvéti tojást a másik után.

Titkos és sürgős munkát végzett. S fontosat nagyon! Arcát rózsásra festette a belső tűz és izgalom. Hogy meglegyen, hogy szép legyen! Hogy mindenki örüljön! Húsvéti meglepetést készíttetett övéinek a szeretet kis művésze.

— Jobban örülök, hogy adom a meglepetést, mintha kapnám, — tűnődött munkája fölé hajolva. — Mily különös is a szeretet. Annál gazdagabbnak érzi magát a szeretet művésze, minél több kincsét szétosztogatja. Ez a jó Isten titokzatos jutalma. Ilyen lehet a mennyország boldogsága is!

— Édes Istenem, — segíts meg, hogy mindig, mindenkivel jót tehessek, hogy a te üzenetedet mindig teljesíthessem. Ha most még csak ilyen kicsiségekben, de egyszer majd nagyobb dologban is megmutathassam, hogy kívánságod szerint a szeretet művésze vagyok!

Festeni, rajzolni nagyon szeretett; — érdemes is volt megnézni a keze alól kikerült tojásokat. Egyiken kis csibe, másikon bájos

ibolyacsokor, vagy barkás fűzfaág díszlett; volt a hátán kosarat cipelő hűsvéti nyuszi is, — sőt egyik tojásról Dini (vagy Dani?) kócos feje s huncut szeme nevetett a szemlélőre. Határozottan rá lehetett ismerni, hogy a Bertóthy-ikrek valamelyike; csak éppen azt nem lehetett megállapítani, hogy melyik; de hiszen a valóságban is nehezen lehetett megkülönböztetni őket, annyira hasonlítottak egymásra!

Egyszer csak autóberregés hallatszott az országút felől. Anikó arra lett figyelmes, hogy az autó megáll.

Rögtön abbahagyta kedves foglalkozását. Ha vendégek érkeztek, akkor anyukának szüksége lesz rá, s azért kisietett:

— Anyukám, vendégek jönnek!

A kocsiról Kamilla néni szállott le, s lesegítette barátnőjét is. A báróné lába már úgyszólván egészen helyrejött; inkább csak azért használt még botot, hogy kímélje.

Bertóthyné örömmel sietett az érkezők elé, s igaz vendégszeretettel tessékelte be őket a házba.

— Nem akartam úgy hazautazni, — tért rá a báróné mihamar jövelete céljára, — hogy köszönetet ne mondjak Anikónak a kedves segítségért.

— Ó, hiszen az szót sem érdemell! — felelte a leányka kissé elpirulva. — A fő,

hogy nem történt semmi komolyabb baja a méltóságos asszonynak!

— Bizony még bottal járok, — de remélem, hogy ha jövő télen visszajövök ismét, már emlékezni se fogok erre a kis kellemetlenségre. Viszont a kedves ismeretség megmarad, — s remélem, Anikó majd iskolából jövet be-benéz néha öreg barátnőjéhez!

— Nagyon köszönöm a kedves meghívást, s örömmel eleget is teszek majd neki, — csak hát éppen nem iskolából jövet, mint-hogy jövőre már itthon járok, — anyus iskolájába!

A vendégek kérdőleg néztek Bertóthynéra.

— Vagyis itthon marad gazdasszonykodni — adta meg a magyarázatot a háziasszony. — Neki nem árt, ha megtanul minden házimunkát, — nekem meg igen nagy könnyebbség lesz ez. Különben már most is sokat segít nekem. Eredj is csak, Anikóm, teríts meg s készíts egy kis uzsonnát kedves vendégeink számára.

Anikó készségesen kezdte összerakni munkáját.

— Hagyd itt a kosarat, hadd lássuk húsvéti tojásaidat! — szólt Bertóthyné az induló leánykához.

A vendégek bámulattal nézegették egyik darabot a másik után. A báróné műértő szeme el volt ragadtatva.

— Hiszen ez a gyermek tehetség! — állapította meg határozottan.

— Igen, a rajztanára is azt mondja — válaszolta Bertóthyne. — Gondolunk is rá, hogy idővel, ha lehetséges lesz, taníttatni fogjuk.

A báróné erre némi megfontolás után így szólt:

— Engedjék meg, hogy egyelőre én taníttathassam. No, ne tessék megijedni, — nem jelenti azt, hogy már viszem is Pestre a leánykát! Azt hallottam, hogy az itteni rajztanár igazi művészember; igaz-e, Kamillám?

— Kiváló tehetség!

— Ha megengedik, beszélek vele ez ügyben. Ha ő kijár ide, Anikónak órákat adni, jövő tavaszig meglátjuk, hogy mennyire viszi a leányka. Minden költséget viselek, — és örülnék, ha viszonzozhatnám ezzel az ő szívesességét.

Anikó végtelenül boldog volt e hírről. — Este azonban, amikor ágya előtt térdelve napi számadását végezte a Mindenhatóval, hozzáfűzte hálálkodásához ezt:

— Ó, tudom, Uram, hogy az igazi művész mégis csak a szeretet művésze, és én továbbra is elsősorban az akarok lenni! . . . Látod, édes Istenem, ezúttal csak úgy sikerült művészkedni, hogy magamnak lett hasznom belőle. Ez nem az igazi! Segíts, kérlek, olyan

művésszé lenni, hogy másoknak legyenek minél nagyobb hasznára.

Vajjon meghallgattatlanul hagyja-e Isten az ilyen könyörgést?!

IV.

Anikó szeptemberben csakugyan otthon maradt s igazi gyönyörűségére volt nevelő-anyjának. Sürgött-forgott körülötte a konyhán, kertben, baromfiudvaron, — csak úgy égett keze alatt a munka.

És amíg kedvességével, szorgalmával övéinek gyönyörűséget és hasznot hajtott, addig másoktól észre nem véve, a legnagyobb kincset belül gyűjtötte össze, lelkének bensejében, Istennek gyönyörűségére.

Mert Anikó valóban művész volt. Nagy művész. Minden kis cselekedetével kettős célt szolgált. Míg övéi közt szórta jószágának, szeretetének apró, illatos rózsáit, addig lelke feltekintett az égre a szeretet forrásához, Istenhez és bensejében azt suttogta: „Érted, a te tetszésedre teszem, édes Istenem!” Így fonódott apró kis jótetteiből egyre ékeesebbé égi koronája is. A mesebeli Midás királyról mondják, hogy bármihez nyúlt, arannyá változott. Anikó is ilyenféle tulajdonsággal bírt: minden kis munkája, jócselekedete a szeretet drága aranyává változott, mert Isten kedvéért, Isten tetszésére tette.

Bizony érezte ám ő is, hogy jónak lenni sokszor nehéz, sokszor fárasztó és nincs kedvünkre, de mikor így ellenkezést érzett magában, mikor berzenkedett kényelemszeretete, saját tetszése, akkor szívében, mint kis ezüstcsengő szólalt meg a figyelmeztetés:

— Isten várja tőled, a szeretet művésze vagy!

— S ilyenkor feltekintett az égre és elgondolta, hogy a jó Isten rátekint s akkor már tette azt vidáman, szívesen, amit kértek tőle.

Ha sepet, ha konyhában segített, ha kerésszkedett, ha kis testvéreit segítette, egyformán dalos jókedve támadt arra a gondolatra:

— A jó Istennek teszem!

Ámde a nap legkedvesebb részének mégis csak azt tartotta, amikor festőállványa előtt ülhetett. Mestere vezetése alatt bámulatos haladást tett; a fiúk nem győzték csodálni a „remekművet“, mit a báróné számára karácsonyi ajándéku készített. Nem is értették, hogy lehet ez: nappal rajzolta le a Főtér egy részletét a templommal, mégpedig olyankor, amikor még nem is volt hó. Aztán erről a rajzról megfestette a Főteret karácsony éjtszakáján! Nagy hóval, csillagos éggel, s éjféli misére kivilágított templommal, gyönyörű volt! És megírta hozzá szépen a bárónénak, hogy e kivilágított templomban, az éjféli misén nagyon-nagyon szé-

pen fogja kérni a karácsonyi kis Jézust: áldja meg mind a két kezével azért, hogy őt festeni taníttatja!

A báróné előkelő hűvösvölgyi villájában sokáig nézegette a szép karácsonyi ajándékot. Erre a leánykára igazán érdemes áldozni; nemcsak azért, mert világos, hogy nagy tehetsége van, hanem azért is, mert olyan kedves, jó gyermek; még a hála ritka virága is virul szívecskéjében! . . . Okvetlenül fel kellene hozni Pestre, elsőrangú tanárok keze alá. S milyen jól esnék egy kis napsugár neki, magános öreg asszonynak . . . Milyen jó lenne, ha ilyen kedves leányka lenne körülötte, ha mindjárt csak egy-két esztendőre is . . .

Annyit foglalkoztatta ez a gondolat, hogy végtére alig várta már a tél végét. Ilyenkor szokott ugyanis minden esztendőben egy-két hetet gyermekkori barátnőjénél tölteni a vidéki kis városban. Úgy remélte, hogy ezidén Anikóval térhet haza, s egy kis élet lesz itt körülötte, ebben a szép, tágas, de olyan üres házban!

Mikor aztán Kamilla néni társaságában ismét felkereste az annamajori kedves családot, — Anikó tágranyílt szemmel hallgatta a kecsegtető ajánlatot. A szülők úgy találták, hogy olyan dolog ez, amit hálás köszönettel el kell fogadni. Szerencse a leánykára nézve, ha tovább tanulhat, művelődhetik, ha látó-

köre tágulhat ilyen előkelő úrihölgy oldalán. Anikó is látta mindazt az előnyt, mit az ajánlat elfogadása nyújthat, — ám megszólalt a szíve is. Átölelte nevelőanyját.

— Anyukám, tudom, tudom, hogy az én javamról van szó. De mégis: ne menjek még! Most jön itthon a sok tavaszi, nyári munka; s most hagyjalak itt benneteket, mikor minden munkáskézre olyan nagy szükség van? Hagyjuk őszre a dolgot! Majd inkább télen át legyek „városi dáma“ . . .

Bertóthyné szó nélkül homlokon csókolta a leánykát. Ismét érezte, amit már oly sokszor: hogy Isten mindenért gazdagon fizet . . .

*

Egy derűs szeptemberi napon aztán mégis csak búcsúzásra került a sor.

— Úgy örülök, — szólt a báróné Bertóthyékhoz — hogy legalább egy időre ilyen kedves fiatal teremtés lesz mellettem; hogy gondolhatom, taníthatom, kényeztethetem . . .

— Mindent meg akarok tenni, hogy örömet szerezzek a méltóságos bárónénak! — válaszolta Anikó meghatottan.

— Csak légy az én vidám, boldog leánykám! Ezzel szerzed majd nekem a legnagyobb örömet. És ne nevezz ezentúl méltóságos bárónénak, csupán Tilda néninek.

Anikó szinte megrettenve nézett az előkelő hölgy arcába. De mikor látta, hogy

onnan mennyi jószág és szeretet néz reá, — jótevője kezét hálásan ajkához szorította, s csupán ennyit mondott:

— Édes, édes jó Tilda néni!

*

Nagyon hamar beletalálta magát új helyzetébe. Jószágos pártfogója nemcsak festeni taníttatta. A legkiválóbb fővárosi tanerők jártak ki a pazar villába, hogy általános műveltségét is emeljék. Történelem, irodalom, nyelvek, zene szerepeltek órarendjén . . . és Anikó egész lélekkel belefeküdt tanulmányaiba. De nem feledkezett meg arról a feladatáról sem, hogy Tilda néninek minél több örömet szerezzen.

Egyik hűvös októberi délután éppen zsá-molyt tett a báróné lába alá, hogy kényelmesebben üljön kedvenc karosszékében, s hozzáfogott az ujság felolvasásához, — mikor vendéget jelentettek.

— Ni-ni, hát nem egyedül vagy? — szólott az érkező kóros hölgy. Tilda néni egyik régi barátnője volt.

— Nem ám! — felelte Tilda néni, s örömmel indult vendége üdvözlésére. — E telet nem töltöm oly magánosan, mint az eddigieket! Ime, bemutatom kis vendégemet, Bertóthy Anikót.

A leányka illedelmesen köszönt, — az idegen hölgy pedig érdeklődéssel nézett reá,

— Ejnye, — hol lehet ilyen kedves kis vendégre szert tenni?

— Akkor ismerkedtem meg vele, mikor tavaly Kamilláéknál voltam, s most magammal hoztam, hogy itt folytassa tanulmányait. Bizony, Anikóm, jó is lesz, ha a szobádba mégy és tanulsz; téged úgyse igen érdekelne az, amiről két ilyen öreg néni beszélget.

Anikó engedelmesen útnak indult, — a vendég pedig hosszan nézett utána.

— Milyen bájos leányka . . . És mennyire hasonlít valakire . . . De nem tudok rájönni, hogy ki az! . . .

— Lám, ez már nekem is járt az eszemben, — felelte Tilda néni — de én sem tudom hová tenni ezt a hasonlóságot. Hát utóvégre az ember annyival összejön egy hosszú élet folyamán . . .

A vendég kényelmesen elhelyezkedett az egyik karosszékbén.

— Mily kellemes meleg van itt nálad . . . s milyen gyönyörű az az őszi lomb ott a virágvázában . . . mesteri kéz helyezte oda!

— Anikó műve az is . . . Hidd el, csupa derű, csupa napsugár a ház, amióta itt van! A jó Isten nekem nem adott gyermeket, — de ilyennek képzeltem mindig azt a boldogságot, ha egy édesanyának leánykája van! Együtt járunk reggelenként szentmisére, együtt áldozunk, s egész nap mosolygó arccal, meleg szívvel jár-kei körülöttem, — a gon-

dolatomat is igyekszik ellesni. Igazán a jó Isten küldte nekem!

Mikor aztán Tilda néni azt is elmesélte, hogyan ismerkedett meg a leánykával, — egyébre fordult a szó.

— Tudod-e, mi ujság a mi kies Hűvös-völgyünkben? — kérdezte a vendég.

— Nem igen hallottam mostanában semmit.

— Emlékszel, hogy évek óta eladó volt itt a közelben, a Hidegkúti-úton az a gyönyörű, emeletes villa?

— Remek park van körülötte, tömérdek rózsával, arra gondolsz?

— Arra, arra! Nos hát, az öreg Bánlaky Ferenc gróf vette meg. Emlékszel rá?

— Bánlaky grófra? . . . Hogyne emlékez-ném! Táncosunk volt huszártiszt korában. Hogy járta a csárdást! — Ha jól emlékszem, — nagyon mulató fiatal ember volt.

— Nem lett az később se másféle soha. Szilaj, fékezetlen ember maradt mindig, — szegény feleségének keserves sorsa volt mellette. Meg is halt fiatalon.

— És vannak gyermekei.

— Egy leánya . . . de hogy mi van vele, merre van, azt nem tudom. Férjhez ment ugyanis, — az apja akarata ellenére, — egy olasz festőhöz. Úgy hallottam, hogy Rómába költöztek, s a gögös Bánlaky tudni se akar

róluk. Volt egy fia is, — de az elesett a harctéren.

— Szegény öreg ember . . .

— S tudod, Tildám, úgy van az, hogy némely ember nem száll magába, ha Isten sujtó kezét érzi, — de talán még konokabbá válik. Én bizony nagyon régen nem láttam az öreg Bánlakyt, de azt mondják, most se parancsol annak se Isten, se ember . . .

— Pedig de szomorú, de nehéz lehet az öregség Isten nélkül . . .

— Hát még a halál! . . .

A két jóságos szívű öreg hölgy elhallgatott. — Pár pillanat múlva aztán ismét megszólalt a vendég:

— Hát bizzuk szegényt a jó Isten irgalmára, — és beszéljünk vidámabb dolgokról. — Hallottad-e, hogy a hó végén jótékony-célú előadást rendez a Húvösvölgyi Műkedvelő Egyesület?

— Már megérkezett a meghívó! És elhatároztam, hogy ezidén nemcsak a jegy árát küldöm be mint máskor, hanem el is megyek megnézni az előadást.

— Ejnye, de vállalkozó kedvű lettél, Tildám!

— Hát hogyne, mikor leánykám van! El akarom vinni Anikót, hadd mulasson, szórakozzék! És nekem is gyönyörűség lesz: látni az ő örömét. Ha tudnád, milyen hálás minden csekélységért!

V.

Anikó izgalomtól kipirult arccal lépett Tilda néni szobájába. Valósággal „estélyi“ ruhának érezte a finomanyagú, de egyszerű szabású fehér ruhát, melyet Tilda néni az előadásra varratott neki.

— Készen vagyok! — Rendes vagyok? — és sugárzó, mosolygó szemmel tekintett jószágos öreg barátnőjére.

A báróné bámulva nézte. Csak most látta igazán, milyen gyönyörű, milyen előkelő megjelenésű ez a gyermek. Alakja sudár, minden mozdulata bájos, a sötét haj gyönyörűen keretezi a tiszta, nemes arcot . . .

Ám az okos hölgy nem adott kifejezést elragadtatásának.

— Rendes vagy, — válaszolta, és gyöngéden megsimogatta a leánykát. — A frizuráddal pedig egyenesen remekelt a derék Fáni; majd meg is dícsérem érte!

— Tilda néni! Valóságos nagyvilági hölgynek érzem magam most! — szólt Anikó, vidáman maga körül fordulva a báróné előtt. — De vajjon mit szólnának az annamajori tyúkok meg libák, ha így meglátnának? — tette hozzá szívből kacagva.

A báróné is nevetett az ötleten, aztán derűsen indult lefelé leánykájával a terasz lépcsőjén a lent várakozó autóhoz, mely a Műkedvelő Egyesület előadására vitte őket.

Amint az autóból kiszálltak, készséges rendezők egész csapata vette körül őket, s vezette az előkelőségeknek fenntartott első sorba. Anikó boldog izgalommal nézett körül.

— Milyen sokan vannak!

— Úgy látszik, tele lesz a terem, — felelte Tilda néni — ami igen öröndetes. A műkedvelők megkapják jutalmukat fáradságukért, s a jótékony célnak is megfelelő összeg jut majd.

Körülnézett ő is. — Egyszerre csak döbbenve akadt meg tekintete azon az idős úron, ki velük egy sorban, a túlsó székcsoport szélén ült. Szikár, előkelően öltözött öreg úr volt, — s hófehérré vált haja ellenére is azonnal felismerte benne az egykori táncost: Bánlaky grófot. Megdöbbenését azonban nem e felismerés okozta, hanem az, hogy egyszerre világosan állott előtt annak a rejtélynek megfejtése, mely nemcsak őt foglalkoztatta már többször, de multkoriban barátnőjét is: hogy ismerőseik közül kire hasonlít Anikó! Tökéletesen ez az arc!

— Úristen! Csak nem Bánlaky gróf leánya volt az a szerencsétlen fiatal asszony, ki Bertóthyéknál halt meg! . . . De hiszen az egy Kéky grófot keresett, — igyekezett megnyugtatóni magát, bár nem sok eredménnyel.

Szerencse, hogy az előadás megkezdődött és Anikó figyelmét teljesen lekötötte. Így a leánya nem vette észre pártfogója izgatott-

ságát. Hogy azonban Tilda néni mit sem tudott abból, ami a színpadon történik, — az bizonyos. Egyre azon járt az esze: mitévő legyen most? Ne vigye-e haza föltűnés nélkül a leánykát, mielőtt Bánlaky észrevenné, s neki is feltűnnék a hasonlóság? Hát utóvégre, ha nagyapja, joga van a gyermekhez . . . Ám Anikónak javára válnék-e, ha a gróf kiszakítaná szerettei köréből? S mily szomorúság lenne Bertóthyéknak is, ha elvennék tőlük a gyermeket, kit sajátjukként szeretnek . . . Keserű önváddal gondolt arra: miért is hozta magával! Ha szomorúság következik most ennyi jó emberre, annak ő az elindítója! . . . De viszont . . . ha a leányka valóban Bánlaky gróf unokája, nagy jólét, óriási vagyon néz reá . . . Szabad-e ettől megfosztania? . . .

Itt valóban nehéz volt eldönteni, mi a helyes tennivaló. Ám a báróné mégis megtalálta az egyetlen helyes megoldást. Felfohászkodott szíve mélyéből:

— Uram, legyen minden úgy, ahogy Te akarod! Az emberi sorsok a Te kezében vannak, — intézze e gyermekét is a Te végtelen bölcseséged! Ha Bánlaky s unokája egymásra találnek, Te akartad, hogy úgy legyen, s áldassék érte Neved!

Nincs nagyobb erő a világon a gondviselő Istenbe vetett bizalomnál. Mire a függöny legördült a színpadon, a báróné lelkinyugalma

teljesen helyreállott, úgyhogy a szokott kedvességgel hallgatta már az elragadtatott leányka csacsogását.

A nézőközönség mozogni kezdett, — a férfiak itt is, ott is felálltak, hogy szétnézzenek, vagy egy-egy cigarettát elszívjanak. Kifelé indult Bánlaky gróf is, s közömbös tekintetét végigfuttatta az első széksoron. Ám egyszerre csak megállt, mintha a lába földbegyökerezett volna s egy pillanatig sápadt arccal meredt Anikóra . . . Majd kísértőnőjére esett tekintete. Úgy látszik, ő is felismerte a bárónét, mert némi habozás után meghajolt, aztán lassú léptekkel indult tovább.

Anikó az egészből nem vett észre semmit. Fölösleges is, — gondolta magában Tilda néni. Ha meg kell valamit tudnia, úgyis megtudja annakidején. Isten intézkedik majd itt, — az ő kezébe van immár letéve a dolog.

És Isten intézkedett. Az előadás további folyamán Bánlaky gróf volt az, aki nem tudta, mi történik a színpadon. Rég eltemetett emlékek egész raja támadt lelkében életre . . .

— Tökéletesen olyan, mint Amélie 16 éves korában . . . az arca . . . a mozdulatai . . .

Valami réges-régen nem érzett melegség öntötte el a szívét:

— Meg kell tudnom, hogy kicsoda . . .
Meg kell tudnom!

Amint a nézőközönség az előadás végeztével kifelé indult, már ott is volt a báróné oldalán.

— Talán nem szükséges bemutatkoznom . . .
— kezdte el a világfi szívélyes, síma modorában.

— Valóban nem, — válaszolta a megszólított barátságosan kezét nyújtva. — Bár az idő eljárt fölöttünk némileg a régi szép bálók óta . . .

A gróf nem is igen figyelt a válaszra; tekintete már Anikót kereste.

— Szabad kérnem, báróné, hogy megismertessen e fiatal hölgyel is . . . Talán . . . unokája? . . .

— Nem . . . csak kedves kis vendégem; Bertóthy Anikó, egy ismerős földbirtokos nevelt leánykája . . .

Bármily hangsúlytalanul volt kiejtve a „nevelt” szó, az öreg gróf felfigyelt rá.

— Meddig marad a fővárosban? — fordult a leánykához.

— Egész télen; tanulni jöttem! — felelte Anikó, tiszta, ragyogó szemét az öreg úrra emelve.

— A hangja, a tekintete, — ez is egészen az övé! — villant fel az örömteli gondolat a gróf lelkében. Az izgalomtól szinte remegő hangon folytatta:

— Akkor még lesz szerencsém találkozhatni, mert — ugy-e, báróné — szabad lesz

felújítani régi ismeretségünket? Nagy idő múlt el azóta, hogy utoljára láttuk egymást. Tehetném mindjárt holnap tiszteletemet?

— Legyen szerencsém — felelte a báróné.

A gróf az autóig kísértte a hölgyeket, — aztán hosszasan nézett az elrobogó kocsi után.

VI.

Éjjel alig aludt valamit. Korán kelt, mert az izgalom nem hagyta nyugodni, — ennél fogva ő sem hagyta környezetét. A cipője rosszul volt kitisztítva, — a ruhája nem volt megfelelően előkészítve, — a reggelije nem ízlett, — a parkban sepretilennek találta az utakat, s összeszidta a kertészt, hogy miért takarja már a rózsákat. Az egész személyzet fellélekzett, mikor végre 11 óra tájban eltávozott hazulról.

A báróné tisztában volt vele, hogy miért olyan sürgős Bánlaky grófnak a régi ismeretség felújítása. A szentmisén forró könyörgéssel kérte Isten segítségét ahhoz, hogy helyesen cselekedhessék, — aztán nyugodt szívvel várta a fejleményeket.

Nagyon örült annak, hogy Anikó délelőttjét elfoglalják magánórái, s így ő nem lesz jelen a gróf megérkezésekor.

Valóban, egyedül fogadta a vendéget, aki hamarosan át is tért jövedele céljára.

— Méltóságos asszonyom, — hadd mondjam meg őszintén: megdöbbenett tegnap a hasonlóság, melyet kis vendége s rég nem látott leányom között felfedeztem. Nem kerülte el figyelmemet az sem, hogy egy ismerős család „nevelt“ leányának mondta. Növekvő izgalommal tette hozzá: Mondja kérem, kié ez a gyermek?

— Engedje meg, hogy kérdéssel válaszoljak — felelte a báróné nyugodtan. — Miért érdekli a dolog?

— Nem kertelek, asszonyom. Azért érdekel, mert tudom, hogy van unokám, ki most ilyenforma korú lehet!

— És miért nevelnék azt Bertóthyék?

— Erre nem tudok választ adni. Leányomról sok esztendeje nem hallottam semmit. Mikor én rangjához illően férjhez akartam adni, házasságot kötött akaratom ellenére egy jöttment olasz festővel s titkon elhagyta házat. Kitagadtam. Nem válaszoltam leveleire sem, melyekben kiengesztelődést keresett. Nem tudtam, nem akartam oly egy-kettőre megbocsátani neki, amit ellenem vétett. Két év múlva arról értesültem, hogy férje hirtelen meghalt. Ekkor táviratoztam, hogy jöjjön haza, — de a válasz idegenektől jött. A sürgöny így szólt: „Az elhunyt festő özvegye leánykájával együtt elutazott. Címét nem hagyta hátra.“ Innen tudom, hogy van egy leányunokám, de se róla, se anyjáról nem

hallottam már második évtizede semmit. Ugy-e, most már megérti, báróné, miért izgattott fel a tegnapi találkozás . . .

Elhallgatott. Az arcára kiült fájdalmas vonás azt árulta el, hogy bármily gögös, konok és kérges is ez a szerencsétlen szív, valahol a legmélyén mégis él benne neme-sebb érzés . . .

— Hogy hívták a leányát? — kérdezte a báróné komolyan.

— Amélie — hangzott a felelet.

A báróné tűnődve nézett maga elé. Talál minden . . . A leányka tehetsége . . . a nagy hasonlóság közte és Bánlaky gróf között . . . a grófi korona és a B. A. monogramm az ismeretlen asszony ruhaneműjén . . .

Most hát reá vár a szomorú kötelesség, hogy az öreg embernek tudomására adja: hogy leányát valószínűleg hiába keresi már az élők sorában.

— Nézze Bánlaky, — jobb lesz, ha behívom majd a leánykát, hadd mondja el ő maga mindazt, amit származásáról tud. Úgy látszik, ön valóban helyes nyomon kutat; nekem is feltűnt tegnap a nagy hasonlóság kettejük között. Azonban azt a szomorú dolgot meg kell mondanom, hogy e gyermek anyja ott halt meg Bertóthyéknál; tehát ha Anikóban unokájára talál, akkor egyúttal

bizonyosságot nyer a felől is, hogy leányát e földön már nem látja viszont.

Az öregúr elsápadt — s szótlantul hajtotta le ősz fejét.

A báróné egyideig nem zavarta. — Aztán csendesen megszólalt:

— Ha úgy érzi, hogy elég ereje van a kérdés tisztázására, akkor behívom a gyermekeket.

— Tegye meg, kérem — mondá halkan Bánlaky.

Mintha Anikóval napsugár áradt volna a nyomott hangulatú szobába.

A kölcsönös üdvözlések után a báróné így szólt hozzá:

— Ül le, kislányom — és mondj el mindent apróra arról, amit boldogult édesanyád-ról tudsz. Bánlaky gróf úgy találja, hogy feltűnően hasonlítasz az ő leányára, kiről régen nem tud semmit. Viszont arról van tudomása, hogy van egy veled egykorú unokája, akit még sohasem látott; szeretné hát megállapítani, hogy véletlenül nem te vagy-e az?

— Én? . . . Én a gróf úr unokája? . . .

A leányka úgy elképedt, hogy — bármilyen komoly volt is a pillanat — mindketten elmosolyodtak.

— Hát olyan rettenetes dolog volna az? — kérdezte a gróf, mialatt szeme csendes gyönyörködéssel pihent a gyermekén.

Anikó elrestelte magát. Érezte, hogy ügyetlenkedett, s hogy hibáját helyrehozza, így válaszolt:

— Ó, dehogy . . . hiszen nagyon jó lehet az, ha valakinek van egy kedves jó nagyapója . . .

— Ha az valóban kedves, jó nagyapa! — gondolta a báróné, ám mélyen hallgatott.

S a leányka készségesen elmondott mindent, amit tudott Anna-majorba érkezéséről, édesanyja haláláról, meg arról, hogy milyen jószágosan vették őt gondjaikba Bertóthyék.

A gróf figyelmesen hallgatta. Mikor azonban Anikó elbeszélésében odáig érkezett, hogy a soffőr — ki Anna-majorban megállt velük — édesanyja felől csupán annyit tudott mondani, hogy az a városban lakó Kéky grófhöz igyekezett, — a gróf elvesztve egy pillanatra önuralmát, felkiáltott:

— Megvan! Biztos immár! Hiszen ez a Kéky gróf anyámnak egyetlen fiútestvére volt.

Mély megindultság vett rajta erőt, s úgy ölelte a gyermeket, mintha soha többé nem akarná elbocsátani.

— Báróné! — kiáltotta. — Viszem, viszem haza. Ő lesz minden örömem, ő lesz magános öregségem napsugara!

— Gyönyörűen berendezem a szobádat, Anikóm! Elhalmozlak mindennel! Viszlek

színházba, utazásokra! — Mégis csak tartogat számomra még örömet az élet!

A báróné közbeszólt:

— A dolog nem olyan egyszerű, mint amilyennek látszik. Másoknak is van abba beleszólásuk! Én Bertóthyéktól hoztam el az ő szeretve-szeretett leánykájukat, nem is adhatom hát másnak oda, csak nekik.

— Ó, ezt majd elintézem velük! Leányom eltemettetését, meg a gyermek tartásdíját megfizetem nekik olyan busásan, hogy meg lesznek elégedve. Tessék csak ideadni a címüket! Bertóthy már holnap itt lesz nálam, és rendbehozzuk a dolgot . . .

A báróné megcsóválta a fejét, gondolt egyet-mást . . . ám szótlantul átnyújtotta a kívánt címet.

Bánlaky már régen kinn volt a kapun, de Anikónak még mindig nem jött meg a szava.

Végre odaült a báróné mellé, hozzásímult s nagyon komolyan megszólalt:

— Tilda néni . . . Mi lesz ebből?

Mit feleljen neki? Megmondja, hogy alighanem nagy zökkenő, nagy változás következik eddig oly derűs, boldog kis életében?

Szeretettel megsimította hullámos fejét.

— Az lesz, amit a jó Isten akar, gyermekem. Ha úgy rendezte a dolgokat, hogy nagyapád rádtaláljon, bizonynál célja volt ezzel. Olyan magános öreg ember szegény;

lehet, hogy a jó Isten úgy látja, hogy szüksége van rád.

— A jó Isten akarja ezt tőlem? A jó Isten akarja, hogy elveszítsem szeretett enyéimet? Hogyan lehet szüksége egy hatalmas, gazdag grófnak, ilyen kislány segítségére, mint én? — tűnődött inkább önmagának beszélve Anikó. — Vagy talán ez lesz a nagyobb dolgok kezdete, amit a szeretet művészenek meg kell tennie? — mondta magában.

Komolyan, elgondolkozva nézett a bárónéra, ki nem mondott gondolatára feleletet várva. Ezalatt lelke a jó Isten felé fordult gyermeki bizalommal választ várva és megnyugtatót.

— Tilda néni, kérem, meséljen el mindent a gróf úrról, aki talán az én nagyapám lesz, hogy egy kicsit jobban megismerjem őt — kérlette a bárónét kissé izgatottan a leánya. Magában még azt is gondolta: Legalább meglátom, mit is akar a jó Isten, hogy tegyek nála.

— Csak fiatal korában ismertem őt, azóta nem láttam, csak most. Irma néni beszélt róla s mondta, hogy sajnálni való ember, mert egész életét Isten nélkül rendezte be. Irma nénitől hallottam azt is, hogy felesége korán meghalt, fia pedig elesett a harctéren. Azt meg nagyapád maga mondta el az imént, hogy leánya egy festőhöz ment férjhez. Úgy látszik, édesapádtól örökölted a tehetséget.

— No és hol van édesapám?!

— Meghalt. Kicsike voltál még akkor. Ezt is most hallottam. S azt is most mondta nagyapád, hogy ez a házasság az ő akarata ellenére történt, s azért kitagadta leányát. Ezért nem tudott rólatok mostanáig . . . Gondolhatod, hogy milyen örömtelen volt így az élete. S még örömtelenebb lehet az öregsége . . . De borzasztó lehet ilyen hófehér hajjal az élet alkonyán állni, egészen egyedül. Család nélkül, Isten nélkül . . . És mi lesz vele, ha Isten meg nem könyörül rajta? . . .

Anikó szeme felvillant. Arcát pír öntötte el a belső melegtől, mely szívére szaladt. Szinte átszellemült arccal nézett az ég felé és mélyen felsóhajtott. Lelkében pedig beszélgetni kezdett a jó Istennel. Mintha a jó Isten halkan megszólalt volna a lelkében:

— Ha vállalod, megkönyörülök rajta!

S Anikó csendben meghajtotta fejét s szívében ráfelelt:

— Vállalom, ha te akarod, édes Istenem!

Mindebből a báróné nem hallott, nem látott semmit, csak a kislány rózsásra gyúlt arcocskáját s bizó, jóságos szavát:

— Ó, a jó Isten biztosan megkönyörül rajta!

*

Ez este Anikó szemére sokáig nem jött álom. Gondolkodott, tűnődött. Hát igen, —

helyet kell adnia szívében ennek a szegény öreg nagyapának. Bizonynal a jó Isten akarja így. Itt az alkalom arra, hogy a szeretet művésze legyek! Szeretni akarja nagyon-nagyon; hiszen úgy látszik, igen kevés jutott neki életében a szeretetből, pedig de nagyon rászorul!

De arra a gondolatra, hogy esetleg el kell válnia édes, meleg, napsugaras otthonától, bizony kicsordult szeméből a könny, de ezt a titkát a kis párna elrejtette, s szívében csak a jó Isten látta.

Másnap reggel ezzel a kéréssel fordult Tilda nénihez:

— Imádkozzunk, ma buzgón azért, hogy ez az én ügyem jól intéződjék el!

— Imádkozzunk, kislányom. Szívem mélyéből kérem a jó Istent, hogy intézze életed sorát az ő végtelen bölcsesége szerint!

Mikor Anikó a szentáldozás után a szívében levő Üdvözítőnek adta elő nagy ügyét, úgy érezte, hogy ezt a tanácsot kapja:

— Szeresd, szeresd azt a szegény öreg embert; szeresd áldozatok árán is, éppen azért, mert olyan szerencsétlen. Vond hozzám a szívét!

VII.

Bertóthy né alkonyat felé izgalommal várta haza férjét. Távirati pénzküldemény érkezett

Budapestről. Mit akarhat ez a Bánlaky gróf? Soha még a nevét se hallottuk . . . „Fontos ügyben keressen fel kérem azonnal“ . . .

— Bánlaky gróf? — tűnődött Bertóthy is, mikor kezébe vette a táviratot. — S fontos ügy? . . . Hidegkúti-út, tehát kinn lakik a Hűvösvölgyben. Űristen, csak nem Anikóval van valami baj?!

És az éjjeli vonattal már robogott is a főváros felé.

Bánlaky biztosra vette, hogy a gyermek nevelőapja a legrövidebb időn belül nála lesz, — másnapra tehát magához rendelte az ügyvédjét. Ennek társaságában fogadta Bertóthyt.

Főlényesen, üzleti modorban beszélt vele, s a tárgyalást így végezte:

— Minthogy tehát az ön közlései is megerősítenek abban a meggyőződésemben, hogy tényleg Bánlaky Amália leányáról van szó, — a gyermek természetesen itt marad nálam. Legyen szíves nyilatkozni, mennyit kíván tőlem szolgálatai s unokám eddigi tartásdíja fejében; az ügyvéd úr majd intézkedik az összeg kiutalása felől.

— Már hogy én . . . hogy én így egyszerűen odaadjam leánykámat Önnek, akit most látok először életemben? Hogy képzelet, gróf úr?

— Hiszen éppen az imént mondtam, hogy nem akarok adósa maradni! — vetette ez

ellen türelmetlenül. — Mily összeget kíván a gyermek eddigi gondozásáért?

Bertóthy végignézett rajta. Mennyivel gazdagabb ő ennél a szegény embernél!

Aztán nyugodtan, teljes önuralommal csak ennyit mondott:

— A pénzére nincs szükségem, gróf úr. A szeretetet megfizetni nem lehet!

— Nézze kérem, — szólt bele a vitába az ügyvéd — ha nem akar lemondani a gyerekekről, bíróság elé viheti a dolgot. A törvény azonban a vérszerinti rokonnak ítéli oda a leánykát; ez esetben annál is inkább, mert itt minden anyagi lehetőség megvan arra nézve, hogy a gyermek a legjobb nevelést kapja. Igazán nem érdemes hát ellenkezni!

Bertóthy elgondolkozott. Aztán ezzel fordult a grófhoz:

— És vajjon mit szól a dologhoz Anikó?

— Mit szól? Mit szól? Hát természetes, hogy be fogja látni, mily előnyös számára ez a változás! Sokkal értelmesebb annál, semmint hogy ne tudná, hogy jobb egy gazdag nagypapa házában előkelően élni s nagy grófi vagyon örökösének lenni, mint visszamenni az önök egyszerű viszonyai közé . . . a majorba . . . tyúkot ültetni! . . .

— Nem vagyok egészen bizonyos benne . . . felelte Bertóthy lassan és nyomatékkal.

— Annak a gyermeknek szíve is van!

— Ugyan! Ugyan! — válaszolta a gróf lekicsinylő kézlegyintéssel. — Egyébként legjobb lesz: menjünk át a bárónéhoz s beszéljünk egyenesen az unokámmal. Intézzük el végleg a dolgot!

— Ahogy kívánja, gróf úr — felelte Bertóthy.

*

Anikó örömmel fogadta nevelőapját. Hiszen az ő ölelésében, csókjában benne érezte az elhagyott drága otthon minden melegét, minden varázsát.

Nem győzte sorrakérdezni az otthoniakat, kezdve édesanyján, a fiúkon, a legutolsó kis bubos jércéig s Bodri kutyáig. Csupa ragyogás volt az arca, szeme a hazai hírekre várakozva.

De Bertóthy hamarosan rátért jövetelük céljára.

— Leánykám, ezentúl nagyapád, Bánlaky gróf úr óhajt rólad gondoskodni. Immár dönts te a felől: itt akarsz-e élni nála, vagy vigyelek haza a mi csendes kis otthonunkba, s maradsz-e továbbra is az, aki eddig voltál, a mi édes gyermekünk?

— Hogy marad-e? Hát lehet ilyet még kérdezni is? Hogy tudna az ő ragaszkodó kis szíve elszakadni övétől, kiket oly forrón s hálásan szeret?! De ezt a szegény nagyapát se lehet elhagyni! . . . Ime, itt áll élete

alkonyán . . . mi lesz szegénnyel, ha nem fordul idejében Istenhez? . . .

Anikó mindezt nem mondhatta el. Zokogásba fulladt volna a beszéd . . . S akkor nagyapja észrevette volna, milyen áldozatba kerül neki itt maradnia . . .

Összeszedte hát minden erejét, s száraz szemmel, remegő ajakkal csupán ennyit mondott:

— Itt kell maradnom nagyapám mellett.

Határozottan, keményen, hidegen pattogtak e szavak. Tilda néni csodálkozva tekintett a leánykára. Ez az ő melegszívű, ragaszkodó Anikójuk?

— No, ugy-e igazam volt? — fordult a gróf kissé gúnyosan Bertóthyhoz. — Hogy is képzel olyat, hogy józaneszű ember lemond a kínálkozó jólétről, előkelő életről, holmi szentimentális meggondolások miatt!

Bertóthy nem tudott felelni. Úgy érezte, mintha taglóval fejbe ütötték volna.

Tilda néni ekkor a grófhöz fordult:

— Hát ha a dolgok úgy alakulnak, hogy Anikó végleg Budapesten marad, ajánlom, hogy hadd maradjon továbbra is a házában. Az ilyen fiatal leánykának női irányítás, női felügyelet kell, — azt pedig az ön házában ezidőszerint nem kaphatja meg. Majd megegyezünk esetleg úgy, hogy tanulmányait ezentúl is itt végzi az én felügyeletem alatt,

— délutánjait pedig odaát tölti az ön társágában.

— Valóban, egyelőre ez lesz a legjobb megoldás, — válaszolta a gróf — és én nagyon köszönöm szíves segítségét. A továbbiakat pedig majd meglátjuk!

— Így hát nekem nincs itt több tennivalóm — mondá ekkor Bertóthy nagyon komolyan, aztán odalépett a bárónéhoz és tiszteletteljesen megcsókolta a kezét. — Hálaosan köszönöm a leányka iránt való jóindulatát, s nagy megnyugvás nekem, hogy továbbra is a méltóságos asszony védőszárnyai alatt tudom őt. — Azzal udvariasan meghajolt a gróf meg unokája felé, — és eltávozott.

Anikó dermedten nézett utána. Meg-megmozdult a keze, hogy utánanyúl, visszahívja, megfogja. A szíve vergődött, mint egy bezárt kis madár. De arcára mosolyt erőltetve, odalépett a grófhöz és így szólt:

— Szeretni akarlak, édes nagyapám!

Bánlaky boldogan ölelte magához. Fogalma sem volt arról, hogy a leányka mosolya milyen fájdalmat takar!

*

Anikó továbbra is hőiesen tartotta magát. Igyekezett résztvenni nagyapja tervezéseiben . . . Amint azonban a gróf eltá-

vozott, — keserves zokogással borult az asztalra.

Tilda néni szánakozva nézte; sohase látta még ilyen feldúltnak e gyermeket. Megsímogatta, — de nem szólt hozzá; hiszen maga sem volt tisztában különös magaviseletének okával.

Anikó végre ráemelte könnytől ázott arcát.

— Tilda néni, édes! Mit gondol rólam most apukám?! Úgy-e, azt hiszi, hogy szívtelen, hálátlan, gonosz teremtes vagyok?!

— Hát, kislányom, én nem tudhatom, hogy mit gondol rólad apukád; felelte a báróné. — De hogy nagyon elszomorodott; hogy megrendítette viselkedésed, — azt láttam.

— Ó, édes Tilda néni! Hát hogy mondhattam volna meg neki nagyapám előtt, hogy vágyva-vágyom haza! Hogy egész lelkemmel odatartozónak érzem magam! De itt kell maradnom nagyapám mellett és meg kell nyernem az ő szívét!

Tilda néni kezdett világosan látni. A biztonság kedvéért azonban mégis feltette a kérdést:

— És miért kell oly föltétlenül megnyerned nagyapádat? Talán az örökség miatt?

— Ugyan, Tilda néni! — felelte a leányka lekicsinylő kézmozdulattal. — Meg kell nyernem a szívét, mert el kell vezetnem a jó Istenhez! — Ez kötelességem!

A báróné mélyen meghatódott. Mily nemes-

szívű gyermek! S nagy lélekkel vállalt áldozatáért mily keserűség a jutalma!

Melegen magához ölelte a zokogó leánykát. Sohase érezte szeretetre ennyire érdemesnek, mint most, mikor ily mélyen bepillanthatott lelkébe.

— Ne sírj, Anikóm! — vigasztalta maga is majdnem könnyezve. — Hiszen segíthetünk a bajon! Most mindjárt leülsz és megírsz mindent de mindent haza, olyan őszintén, mint ahogy nekem elmondtad a dolgokat. Meglásd, ők megérteneek s apukád boldog lesz, hogy nem csalódott benned!

— Hiszen anyuka mondta, hogy a szeretet művészenek kellennem . . .

— No látod! Hát csak fogj hozzá az írás-hoz, és tárd ki a szívedet egészen jószágos szüleid előtt!

És a leányka nemsokára a sírástól még kipirult arccal, de már lecsendesedve hajolt a levélpapír fölé:

— Drága jó Apukám és Anyukám! . . .

VIII.

A nagylelkű gyermek vállalkozása mihamar meghozta a maga küzdelmeit. Az első összeütközés mindjárt az első pénteken megtörtént nagyapa és unokája között. Anikó ugyanis ebédkor visszautasította a pecsenyét, mit az inas odakínált neki.

— Miért nem eszel? Beteg vagy?

— Péntek van, nagyapa. Ma nem szabad húst enni.

— Ostoba számárság! — felelte a gróf ingerülten. — Vegyél és egyél!

— Nem tehetem — felelte Anikó. — Jobb lenne, ha nagyapó se ennék ma húst.

— Ne avatkozz az én dolgomba! — csatant fel az ingerlékeny öreg, a vallástalan embereknek azzal a sajátságával, hogy azonnal felhorkannak, mihelyt úgy érzik, hogy jogos vád érte őket. — Azt eszem, ami jól esik! S ha neked nem tetszik az ebéd, — tette hozzá bosszusan — menj Tilda nénihez — spenótot enni!

Anikó nagyot nézett, — aztán szép csendesen felállt és elkészönt.

Tilda néni csodálkozott, hogy a leányka ilyen szokatlan időben állít be. A megállapodás szerint ugyanis délelőttönként nála kapta magánóráit, ebédre átment nagyapjához, ott töltötte a délutánt, ott végezte feladatait, — s vacsorára tért ismét vissza hozzá.

— Miért jöttél haza, Anikó?

A leányka fontoskodó, huncut képet vágva kijelentette:

— Nagyapám küldött spenótot enni.

Tilda néni elnevette magát. Mikor aztán megtudta, hogy miről is van szó, intézkedni akart, hogy Anikó ebédet kapjon. Ám erre már komolyan felelt a leányka:

— Köszönöm, Tilda néni. Tessék megengedni, hogy ma ne ebédeljek. Hadd bőjtöljek — nagyapám helyett is.

A báróné megsimogatta és nem tett ellenvetést. Aztán ezt a jó tanácsot adta neki:

— De a világért se add most nagyapáddal szemben a sértettet, megbántottat! Menj vissza szépen, — s ebédutáni szunyókálása után menj be hozzá olyan kedvesen a leckéidet felmondani, mintha mi sem történt volna. Egy csepp mézzel több legyet lehet fogni, mint egy hordó ecettel!

— Hát igen, — visszamegyek; de hogyan kerüljem ki a jövőben az ilyen háborúságot? S valahogy rá kellene venni nagyapát, hogy ő is tartsa meg a parancsot . . .

— Benne van a Szentírásban, kisleányom: Legyetek okosak, mint a kígyók . . . Ó, nem ravaszok! Ez egészen más. Csak okosak. Azt ajánlom, hogy szövetkezz össze a szakácsnővel. Tudd ki tőle, hogy melyek nagyapád legkedvesebb ételei, s állítsatok össze a következő péntekre olyan étlapot, hogy nagyapád azt higgye, legalább is neve- vagy születésnapja van. A pecsenyét persze valami pompás hal helyettesítse. Aztán egész ebéd alatt mulattasd az öregurat úgy, hogy rá se érjen arra gondolni: ni-ni, hiszen rajtam most kifognak!

— Megpróbálom, Tilda néni!

És következő pénteken csakugyan csupa

derű, csupa vidámság volt az ebéd. Az öregúr nagyokat kacagott; hogy mi mindent tud ez a bolondos kislány kitalálni!

Ebéd után elégedetten dőlt hátra karosszékében.

— No hát, hogy kitett ma magáért az a Mari! Régen esett ilyen jól a főztjél!

Anikó nem állhatta meg, — elkacagta magát.

— Pedig ma megtartottad a böjtöt, szegény nagyapám!

A gróf hirtelen elkomolyodva nézett rá, — aztán ő is elnevette magát.

— Ó, te kis boszorkány!

És magához ölelte.

Az asztalra pedig ettől kezdve minden pénteken böjtös étel került, — s az öregúr egyetlen szóval se tett kifogást ez ellen.

*

Mily áldás volt Anikóra nézve, hogy ott volt mellette Tilda néni, akihez mindig egész bizalommal fordulhatott nehézségeiben jó tanácsért! Mert bizony óriási volt a feladat, amit vállalt: szíve szeretetével a jó Istenhez vezetni nagyapját!

Mihamar fájdalmas megdöbbenéssel vette észre, hogy az öregúrnak valósággal gyönyörése: gúnyolódni mindenben, ami szent. És mily együgyűségeket mond a hitnek, valásnak lekicsinylésére!

— Tilda néni, én igazán meg se tudom érteni, hogy nagyapám, aki olyan művelt, olyan okos ember, — hogy lehet oly rettetesen tudatlan a vallás terén. Tessék elhinni, egy elemista gyermek többet tud a hittanból nálánál!

— Sok oka van annak, gyermekem, — felelte Tilda néni. — Ne keressük ezeket, — és ne is ítéljük el szegény öreg nagyapádat. Inkább próbáljunk rajta segíteni . . .

— De olyan bajos! . . . Tegnap például ezt mondta: Okos ember csak azt hiszi, amit lát. Elkezdtem magyarázni, hogy ez mennyire nem áll helyt. Ám rögtön felfortyant és rám kiáltott: „A csirke ne akarjon többet tudni a tyúknál!” Hát persze, elhallgattam.

— Próbáljunk meg komoly lelki könyveket olvastatni vele! Itt van pl. nézd egy nagyon értékes munka: Három nap a Manrézában. Férfiaknak való lelkigyakorlatos előadások. Vidd el neki.

Anikó este lehangoltan tért vissza.

— Nagyapa nem akarja elolvasni a könyvet. Azt mondta, hogy azt a kevés időt, ami az ő életéből még hátravan, nem akarja ilyen ostobaságok olvasásával tölteni.

— Szegény! . . .

— De mást gondoltam, Tilda néni! Tessék valami — olyan nagyapának való — hittani tankönyvet beszerezni, s nekem abból rendszeresen leckét feladni. Én jól megtanulom,

s a többi leckével együtt mindig hűségesen felmondom neki. Azt ő kívánja, hogy mindig minden leckémet felmondjam; így aztán akár tetszik neki, akár nem, meg kell hallgatnia a hittant is!

Tilda néni elmosolyodott. Ime: milyen találékony a szeretet!

Az öreg grófnak valóban nagy gyönyörűsége telt abban, hogy unokája tanulmányait ellenőrizze, s tudását gyarapítsa. A feladott leckékhez mindig bő magyarázatokkal szolgált; könyvtárából előkerültek azoknak a költőknek művei, kikről a leányka éppen tanult; kéznél voltak mindig a történelmi segédkönyvek, földrajzi atlaszok . . . Valóban komoly és értékes munka folyt délutánonként dolgozószobájában.

Anikó előállt hittani leckéjével, mint valami egészen természetes dologgal. Az öregúr meg kihallgatta; — nem lehetett következtelen!

Nemsokára egy-egy érdeklődő kérdés következett, — éppen úgy, mint a többi tárgyak tanulásánál. Az öregúr a lexikont vette segítségül. Annak felvilágosításai azonban lassan mind elégtelenebbekké váltak, — a leányka tudásvágyát nem elégítették ki. Végre egyszer olyasmi történt, ami Anikót is meglepte: a gróf odalépett a telefonhoz:

— Halló! . . .

— Kérném, legyenek szívesek egy legújabb

kiadású, kimerítő egyháztörténelmet küldeni . . .

Anikó aznap este huncut mosollyal ujságotla Tilda néniének:

— Nagypapának van már egyháztörténelme!

— Aztán szertartástan következett . . . S nemsokára három-négy „hittani segédkönyv“ feküdt a dolgozóasztalon . . .

*

Karácsony előtt két héttel Anikó egy csomó könyvvel állított be nagyapjához.

— Nézd csak! Ma benn jártunk a városban Tilda nénivel, s ezeket a könyveket vettük a fiúknak karácsonyi ajándécul. Tóth Tihamér dr.: „A jellemes ifjú“, „A vallásos ifjú“, „Tiszta férfiúság“, „Krisztus és az ifjú“ . . . Mit gondolsz: melyiket melyiknek küldjem?

— Azt bizony, én nem tudom megmondani, kisleányom. El kellene olvasni őket.

— Ó, hát olvasd el kérlek! És aztán mondd meg, melyik legyen a Bandié, melyik a Marcié, Dinié s Danié . . .

— És az öregúr — az unokája kedvéért — elkezdte Tóth Tihamért olvasni.

Mikor pedig a könyveket visszaadta, csendesesen így szólt:

— Talán más ember lett volna belőlem,

ha nekem is ilyet adtak volna kezembe diák
koromban . . .

*

Néhány nappal az ünnepek előtt a gróf
ezzel fordult unokájához:

— No kis violám, hadd hallom a karácsonyi
kívánságod!

A leányka huncut, fontoskodó arcot vágott.

— Ó, nekem nagy-nagy kívánságom
van, nagypapa!

— Talán kacsalábon forgó várkastélyt
építtessenek neked? Meglesz, ha parancsolod!
Hiszen életemben először adhatok az uno-
kámnak karácsonyi ajándékot . . .

— Még ennél is nagyobb a vágyam,
nagyapa! De igazán teljesíted?

— Teljesítem hát, csak ki vele!

— Tilda nénivel a nővérek kápolnájába
megyünk az éjféli szentmisére. Kísérj el
bennünket, nagyapa!

— Gyerek! — csattant fel az öregúr. —
Esküvőm óta nem tettem a lábamat temp-
lomba!

— Irgalmas Isten, mennyi bűn! — szorult
el a leányka szíve, de az ajka mosolygós
maradt.

— Annál jobb lesz, ha most beteszed! —
felelte és csókkal pecsételte meg az egyez-
séget.

Ű a konok öreg, ismét csak unokája

kedvéért, — csakugyan ott ült a kápolnában karácsony éjjelén azok között, kik tiszta szívvel örvendeztek az Üdvözítő születésén.

Az egyszerű, megható karácsonyi énekek valahogy úgy ellágyították . . . Régi-régi, elhomályosult emlékek elevenedtek fel lelkében . . . Kénytelen volt elismerni, hogy mégis csak van valami több, valami szebb, valami értékesebb annál, mint ami az ő életét kitöltötte . . . S ezt a szebb világot ismeri az ő drága kis unokája . . . Sőt bele is tartozik némiképen . . . Milyen áhítatos arccal jön vissza az oltártól s térdel oda melléje . . .

— E pillanatban az a kérges, bűnös szív megérezte az unokája szívében levő kis Jézus gyöngéd kezének simítását.

— A szentmise véget ért. A közönség a „Csendes éj, szentséges éj“ szívbe lopódzó hangjai mellett indult hazafelé.

Bánlaky is elindult unokájával a holdfényes, ragyogó téli éjszakában. A dallam még mindig ott csengett lelkében.

Egyszer csak ő is elkezdte dúdolni:

— Csendes éj . . . szentséges éj . . .

Anikó hozzásímult, — aztán titkon ajkához emelte a kezét. Úgy érezte, hogy megkapta karácsonyi ajándékát!

IX.

Persze, ezek csak az eredmények; azonban hogy mindennek mennyi áldozat, mennyi önmegtagadás, fáradság és főként mennyi forró imádság volt az ára: azt egyedül a Mindenható tudja! Mert Isten ingyen adja kegyelmeit, de nem azoknak, kik őt Uruk-nak ismerni nem akarják, s törvényeit lábbal tiporják! Ilyeneknek Istenhez-fordulása talán nagyobb csoda, mint a halottak feltámasztása.

A leányka azonban lankadatlan kitartással folytatta küzdelmét. S hogy kedvességével, jóságával, szeretetreméltóságával a maga számára már teljesen megnyerte nagyapja szívét, — a felől bizonyos volt. Ha pedig őt annyira szereti nagyapa — gondolta magában, — egyszer csak rátalál a szívében lakó édes Jézusra is! Ó, hányszor kérte Üdvőztőjét:

— A szíve már enyém; fogadd el tőlem,
— tedd magadévá!

A hetek múltak; megjött a nagybőjt is. Anikó azon törte a fejét, hogyan lehetne rávenni az öregurat, hogy elvégezze húsvéti szentgyónását.

— Ez borzasztó nehéz feladat lesz — állapította meg, mikor a dologról Tilda névvel beszélgettek. — De hiszen szegény nem is tudja, hogy hogyan kell azt csinálni!

— Ha rászánná magát arra, hogy elmenjen egyszer a Manrézába s résztvegyen egy lelkigyakorlaton, — milyen jól el tudná végezni életgyónását! — jegyezte meg a báróné.

— Jaj, ezt nem is merném ajánlani! Pedig már sokkal szelídebb, mint volt. De azt hiszem, mégis készebb lenne Belzebub palotájába menni vendégségbe, mint három napot a „csuhások“ között eltölteni! Nem is sejti, Tilda néni, milyen rettenetesen elfogult a papokkal szemben . . .

— Ismerem ezt a típust, gyermekem. Az öregek között még mindig van belőlük . . .

A tervezgetés ezzel abbamaradt.

Április első napjaiban már gyönyörű melegre fordult az idő. Zöldült az egész Hűvösvölgy, fűtyült a rigó, — csattogott a sok madár az erdőben.

— Születésem napja van ma, nagyapó!

— Éljen, éljen! Gratulálok, gyöngyvirágom! Hát ma vagy 16 esztendő?

— Az már nem! Én a 16-ik születésem napján 16 és fél éves vagyok.

— Már megint bolondokat beszélsz, kislányom?! — nevetett az öregúr, és jókedvűen ölelte meg unokáját.

— Dehogyan is beszélek bolondokat! Valamikor régen ápr. 4-én érkeztem az Anna-majorka, s minthogy jó nevelőszüleim születésem valódi dátumát nem tudták, mindig ezt a napot ünnepeltük meg. — Nézd, Tilda

nénitől 50 pengőt kaptam születésnap ajándékul.

— Aztán mit csinálsz vele, kis bogaram?

Anikónak hirtelen merész ötlete támadt. Egy pillanatig habozott, kimondja-e, — de aztán ezt gondolta: Aki mer, az nyer!

— Hogy mit csinálok vele? ... Hát ... meghívlak téged vendégségbe, nagyapó!

— El akarsz vinni valahova? — tréfálódott a gróf. — S ugyan, hova? Erre nagyon kíváncsi vagyok! A te zsebpénzeden indulunk világkörüli útra? Autón vagy repülőgépen?

— Autó visz el, nagyapa, és nem is oly messzire, nem is nagy időre, csak három napra!

— Úgy látom, ennek a fele se tréfa! Hova megyünk hát el, kislányom?

— Igérd meg, nagyapa, hogy nem vonod vissza ígéretedet, nem veszed vissza tőlem nagy ajándékomat. Ne felejtsd, hogy ezt tizenhatodik születésnapján kéri tőled egyetlen, soká nélkülözött unokád! — s hízelegve cirógatta meg nagyapját.

Az ég angyalai meghatva emelték könnyörgőre kezüket a lelkek mindenható Ura felé, hogy hallgassa meg ennek a kislánynak forró óhaját, szívének néma vágyódását és lágyítsa meg annak a kihült, megkeményedett öreg embernek szívét, hogy a kegyelem sugarát befogadja. Mert a szeretet kis művésze most igen nagy műremeken dolgozott: fehérre

mosni, ami piszkos, fekete, lágyá tenni, ami kőkemény, meleggé, ami jéghideg, ragyogóvá, ami sötét, megtalálni, ami elveszett!

Az öreg gróft megghatotta a szeretet, ami unokájából kiáradt, s mert úr is volt, ki nem játszik szavával, így szólt:

— Megigérttem, hogy teljesítem kívánságodat, állom szavamat. Félnem nem kell attól, hogy ez a kis mókus olyan fára csal fel, mely nem méltó hozzám!

S mint akinek tetszik a játék, s még inkább, hogy tetszik a játék annak, akit szeret, tréfásan így szólt unokájához:

— Minthogy pedig a közelebbiekről még nem vagyok kellőképpen tájékozva, szabad-e érdeklődnöm: hogyan öltözzem? Szalónkabát, frakk, — esetleg csak utcai ruha?

— Megteszi majd az utcai ruha is . . . Így hát én most visszamegyek Tilda nénihez, megbeszélem vele a dolgot, s félőtkor érted jövőnk autóval. Jó lesz?

— Rendszerben van; — a meghívás elfogadott!

— Jaj, jaj, Tilda néni, nagy bajban vagyok! Tessék segítségemre lenni! Tessék hamar telefonálni a Manrézába, vajjon kezdődik-e most ott lelkigyakorlat, és befogadják-e nagyapát?

Mikor a báróné részletesebben megtudta a történeteket, így szólt:

— Szerencse fel, Anikóm, — telefonál-

junk! Tiszta szívemből kívánom, hogy mérész vállalkozásod sikerüljön.

A válasz kedvező volt. A jelentkezés éppen jókor történik, — szeretettel várják Bánlaky gróf urat a Manrézában.

— Tilda néni! Csak most legyen irgalmas a jó Isten, s nagyapó vissza ne forduljon a kapuból!

Amitől a leányka rettegett, az nem történt meg. Az öregúr tényleg nem sejtette, hogy unokája miben sántikál, — csak a kapus fráter láttára csodálkozott el kissé. Úgy látszik azonban, okosabbnak látta nem mutatni, hogy nincs tisztában azzal, mit akarnak vele, — s barátságosan köszönt el kíséraitől, mikor Anikó ezt mondta:

— Itt leszel a vendégem, nagyapó. Érezd jól magad! A viszontlátásra!

A következő három napon sok forró imádság szállt az ég felé két jószágos, meleg szívből, egy bűnös megtéréséért.

Anikó negyedik nap már kora reggel átment, hogy virággal díszítse nagyapja házatáját. Bizony, izgalommal várta hazatértét. Félt is egy kissé: még nem tudta, mit szól az öregúr ahhoz, amit ő művelt!

Bánlaky gróf nagyon csendesesen, nagyon szelíden, és ragyogó szemmel érkezett haza. Hogy mi történt a három nap folyamán közöttük és az Úr Jézus között, — az mély titok. Bizonyos azonban, hogy unokáját megindul-

tan ölelte magához, s szeme könnyel volt tele, mikor ezt mondta:

— Köszönöm, Anikóm, amit értem tétél!

Ekkor a leányka megkockáztatta a kérdést:

— Áldoztál, nagyapó?

Szótlan, derűs fejbólintás volt a felelet. Ám, hogy ez Anikónak mily boldogságot jelentett, azt elmondani se lehet!

Mikor később meghitten elbeszélgettek, a gróf feltette a kérdést:

— Mit szólnál ahhoz, Anikóm, ha húsvétra hazamennénk az Anna-majorba?

— Hazamennénk!? És te is eljönnél?!

— Szeretnék elmenni, leánykám. Szeretném mélységes hálával megköszönni nevelőszüleidnek, hogy téged gondoztak, neveltek, hogy olyanná tettek, amilyen vagy. Most már tudom, hogy mivel tartozom nekik ezért! Meg aztán úgy gondoltam: nem elég nekem egy unoka . . . Háttha elfogadnának nagyapónak a fiúk is . . . Így aztán őt kedves unokám lenne: Anikó, Bandi, Marci, Dini, meg Dani! Mondd csak: nem lenne ez jó?

— Drága, drága nagyapa!

És a leányka rövid idő múlva hozzá kezdett a boldogságtól áradó levél írásához:

— Apukám, Anyukám! Megyünk nagyapával — haza!

Ime: gazdagság . . . tehetség . . .

Mennyivel nagyobb a szeretet!

